

Tysklands illustratører 2

Die Buchillustration in Deutschland, Österreich und der Schweiz seit 1945. Band 3: 1966–69. Verlag der Buchhandlung Wolfgang Tiessen. Neu-Isenburg 1972.

To-tallet i overskriften er en henvisning til den anmeldelse, som *Bogvennen* i marts 1969 bragte af dette værks første to bind. Og nu er vi altså nået til perioden 1966–69. Et kort spand af år, hvilket betyder, at man har set sig nødsaget til at medtage forholdsvis flere arbejder. Kvaliteten bliver svingende, men studiet derved mere spændende. Ikke alle vil stå distancen.

Udgiveren har da også klogeligt afstået fra en indledende vurdering og i stedet ladet *Jan Tschichold* skrive et instruktivt essay om *illustration og typografi*.

Heri konstaterer han, at teksten består – også uden illustrationer. Til gengæld indrømmer han, at visse værker i vor bevidsthed sammenfatter tekst og illustrationer i en ubrydelig helhed. Idealet er, når kunstneren ikke kan modstå tekstens udfordring. Bestillingsarbejde virker kun sjældent inspirerende, mener Tschichold.

Herefter gennemgår han en række af de regler, han mener nødvendige for at skabe den ideelt illustrerede bog. Og vist er der mange hensyn at iagttage. Satsspejlets gråvirkning, tilpasning mellem illustration og typografi, strejtykkelser og graden af reduktion fra originalen. Men mesteren bliver desværre for doktrinær. Han binder med sine regler kunstneren så stærkt, at denne ofte må føle sig stækket. Men det er naturligvis godt, at doktrinerne føres til protokol. Alt for mange illustratører blæser på reglerne og forstår ikke tilpasningens kunst.

Som nævnt er det vanskeligt at se nogle særligt karakteristiske linier i dette bind 3, dertil er helheden for broget. Men netop derved øges ens agtpågivenhed. Og alene Tschicholds instruktive introduktion er berettigelse nok til at anbefale bogen.

EEF

Hans-Peter Willberg arbejder her i træ, som han gør levende ved forskellige strukturer. Det er abstraktioner til Clemens Brentano: *Hüpfenstich*. Sigbert Mohn Verlag 1966. I en opgave til et andet forlag benytter han pennen. Men lige meget hvilken teknik: hans illustrationer er altid anpasset den typografiske helhed.

Axel Hertenstein akkompagnerer Bauernsprüche med grove træsnit, der virker som silhuetter. Harlekin Presse 1967. Også han tilpasser sig emnet.

Ali Schindehütte hører til de få, der evner at være humoristisk. Her en stregtegning fra antologien *Eine Sprache – viele Zungen*. Sigbert Mohn Verlag 1966. Schindehütte er repræsenteret med endnu et arbejde, hvor han udtrykker sig i linoleum, der imidlertid er ved at tage livet af ham.

Gerhar Oberländer er en af Tysklands mest populære illustratører. Her ses Don Quijote i *Büchergilde Gutenbergs* udgave fra 1969.

Man kan næsten se på Günther Stiller, at hans træsnit er skabt til gotisk skrift. Og dertil er de burleske, hvilket svarer til titlen *Der Schelmen Zunft* af Thomas Murner.

Otto Rohse markerer sig som en hovedfigur, bl. a. med kobberstik til Heinrich von Kleist: *Über das Marionettentheater*, som han har udgivet på eget forlag. Han var også repræsenteret i værkets første del.

Eva Johanna Rubin har tegnet i pen til Erik Axel Karlfeldts digte. Coron Verlag, Zürich 1969.

Arne Møller Pedersen

Udlært hos Brdr. Jordan i 1951. Har arbejdet flere steder såvel med håndindbinding som med forlagsarbejde. I 1956 ansat ved Arkivvæsenets Bogbinderi. Efter nybygningen af Landsarkivet for Sjælland i 1966 den daglige leder af bogbinderiet og konserveringsafdelingen.

Har deltaget i internationale konkurrencer og udstillinger og foretaget studierejser til en lang række bogcentre.

Medlem af Nordisk Konservatorforbund, af den internationale restauratororganisation I.A.D.A. og af H.P.-gruppen.

Steen Eiler Rasmussen bibliografi

I tilknytning til den bibliografi over bøger tilrettelagt af Steen Eiler Rasmussen som blev bragt i *Bogvennen* 1968–1970 side 71, vil vi gøre opmærksom på, at Det kongelige Bibliotek nu har udgivet en bibliografi over Steen Eiler Rasmussens forfatterskab udarbejdet af Finn Slente, med en indledning af Oluf Friis. Bibliografien er oprindeligt udarbejdet som hovedopgave ved Danmarks Biblioteksskole og er et så fortrinligt arbejde, at det får én til at ønske langt flere af disse offentliggjort, hvis de bare nogenlunde svarer til denne i kvalitet.

Finne Slente: Bibliografi over Steen Eiler Rasmussens forfatterskab. Det kgl. Bibliotek i kommission hos Strubes forlag. 1973. 199 s. Kr. 48,50

SSH

Essays omkring et T

Erik Dal: BOGHISTORIE OG BOGFREMSTILLING.

To indledningsforelæsninger. 48 sider. I kommission hos G. E. C. Gads Forlag. (Danmarks Biblioteksskoles skrifter, 6). Pris kr. 7,00 incl. moms.

Mange af FfBs medlemmer har, ligesom Biblioteksskolens studerende, oplevet Erik Dal som den kloge, underfundige foredragsholder – i Københavns afdelingen er vi nogle, der stadig taler om hans H. C. Andersen-foredrag på generalforsamlingen for et par år siden – det burde publiceres! Vi kender ham også som en flittig forfatter til interessante artikler om vidt forskellige emner i »Bogvennen«.

Her har han gjort det bedste, jeg kender fra hans hånd. Hans to forelæsninger kan i skriftlig form læses som essays, værdiladede med informationer og synspunkter, i et sprog og med en lune som opfordrer til genlæsning.

I forelæsningen om boghistorie besvarer han spørgsmålet om, hvorfor man bør beskæftige sig med bogens historie og specielt de ældste bøger

ved at sige: fordi disse bøger ikke kan gøres bedre, ja knap nok fundamentalt anderledes. Han gennemgår bogens praktiske indretning som en funktionel ting og påviser, hvor langt 15. årh.s bogtrykkere nåede i retning af vor tids selvfølgelige bogfunktioner. Før han kommer dertil, har han skabt forståelse for at bogtilrettelægning og bogfremstilling ikke er et uvedkommende anliggende for studerende på Danmarks Biblioteksskole. Han gennemgår bogens fysiske egenskaber, som kan støtte eller modarbejde tilegnelsen og benyttelsen af indholdet. »Hvis alt er i orden, mærker De ingen modstand, og læseren fortjener faktisk også at kunne nøjes med den modstand, stoffet eventuelt gør mod hans tanke.«

Skulle den, som i forvejen er beskæftiget med bogen som en fysisk genstand nu tro, at Erik Dal blot gentager, hvad Stanley Morison hamrede fast som principper for vor tids bogtypografi for et halvt århundrede siden, tager man fejl.

Erik Dal er af »Morison-skolen«, men i sin opfordring til at »se på sammenhængen i stedet for nydannelsen« siger han mange nye ting – ikke blot om typografi og illustration. Med sin store viden og erfaring om bogbind må man anse hans synspunkter på dette område for at have bud, også til bogbindere.

Som skrifttegner har jeg altid anset bogstav T for at være mindre interessant end så mange an-

dre af alfabetets bogstaver. Erik Dal har åbnet mine øjne for dets værdier. Han bruger det to gange til at anskueliggøre komplicerede problemer på en lettilgængelig måde. Lad mig blot citere den ene gang. Det forekommer i begyndelsen af hans forelæsning om bogfremstilling:

»Forholdet mellem de to fag boghistorie og bogfremstilling kan jeg bedst vise ved at minde om formen af et T. Det er i den lodrette og den vandrette stregs fællespunkt, det foregår. Hvad der sker der, hører nemlig både til det historiske forløb og det aktuelle plan, både til udvikling og tilstand, til arv og milieu (...) Og naturligvis er ethvert punkt i det vandrette plan endepunkt for andre lodrette linier, ligesom enhver relevant del af den historiske linie havde sin egen tidssammenhæng.«

Pjecen vil i fremtiden være obligatorisk læsning for de studerende på Den grafiske Højskole, som uddanner sig til bogtilrettelæggere – selvom den, iflg. Biblioteksskolens følgeskrivelse, henvender sig til den forudsætningsløse, almeninteresse-rede læser.

I min reel skal den hen og stå ved siden af Johs. V. Jensens essay, Vore første bøger. Det har jeg også læst mange gange.

Pjecen er fremstillet efter forfatterens layout i Philips Bogtryk, sat med Linotype Diethelm Antikva.

Bent Rohde